

УДК 330.8:001.1

JEL Classification: B41, E22, E13

DOI: <https://doi.org/10.33111/sedu.2025.56.175.186>

Короленко Вячеслав Володимирович*

ОНТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КАПІТАЛОУТВОРЕННЯ

Анотація. У статті здійснено онтологічний аналіз капіталоутворення як складного багатовимірного феномену, що поєднує в собі процеси трансформації ресурсів, утворення вартості, інституціоналізації та ціннісного спрямування. Обґрунтовано, що сучасне розуміння капіталу потребує виходу за межі функціонально-ресурсного підходу та формалізованих економічних моделей. Капіталоутворення розглядається як процес, що має іманентні властивості, які не залежать від зовнішніх форм реалізації, але конституують сутнісне ядро цього явища. У межах дослідження систематизовано вісім ключових іманентних характеристик капіталоутворення: трансформаційну природу, темпоральну динамічність, акумулятивність, мультиформність, продуктивну спрямованість, ризикову компоненту, ціннісну орієнтацію та інституціональну вкоріненість. Результати дослідження створюють підґрунтя для розвитку нової теоретичної парадигми осмислення капіталу, а також відкривають перспективи для подальших емпіричних і міждисциплінарних досліджень процесів капіталізації у трансформаційній економіці.

Ключові слова: капітал; капіталоутворення; цінність; економічні ресурси; розвиток; зростання; інтелектуалізація; економічна продуктивність.

Вступ. У сучасних наукових працях поширеною є думка, що темпи економічного зростання, а також здатність до забезпечення конкурентоспроможності на різних рівнях господарювання — від глобального до національного, регіонального та локального — значною мірою визначаються масштабами та якістю процесів капіталоутворення. У цьому контексті важливим аспектом є те, що процес капіталоутворення виступає не лише як елемент макроекономічної політики, а й як визначальний фактор для економічних суб'єктів, який впливає на їх діяльність на всіх етапах — від залучення ресурсів до їх ефективного використання на ринку. Водночас, забезпечення досягнення фінансово-економічних результатів капіталоутворення є одним із головних мотивів для активності економічних суб'єктів, оскільки саме через ці процеси вони можуть досягати зростання доходності, забезпечення економічної стійкості та успішності.

Способи капіталоутворення, як один із ключових аспектів дослідження цього процесу, вивчається в контексті підвищення ефективності використання всіх доступних ресурсів, які беруть участь у ринковому обміні. Зокрема, акцент робиться на важливості забезпечення того, щоб новостворена вартість відповідала вимогам ринкового попиту та сприяла оптимізації обміну ресурсами. Підходи,

* **Короленко Вячеслав Володимирович** — аспірант кафедри економіки, організації та управління підприємствами. Криворізький національний університет, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0754-8777>, email: korolenko.slava91@gmail.com

що ґрунтуються на таких принципах, дозволяють економічним суб'єктам адаптуватися до постійно змінюваного середовища, де важливим є не тільки залучення капіталу, а й його раціональне розподілення і використання для досягнення максимальної економічної вигоди.

У контексті сучасних тенденцій розвитку постіндустріального середовища, які постійно змінюються під впливом технологічних інновацій, глобалізації, а також соціально-економічних трансформацій, дослідження економічної природи капіталоутворення набуває особливої актуальності. Зміни, що відбуваються в економічній системі, змушують переосмислювати існуючі підходи до капіталоутворення та його взаємозв'язок з іншими економічними процесами. Такі трансформації ставлять перед науковою спільнотою нові завдання, пов'язані з дослідженням процесів капіталоутворення в контексті факторів і передумов, які визначають ефективність розвитку сучасної економіки.

Цей аналіз дозволяє не лише глибше зрозуміти механізми, що лежать в основі економічної трансформації, але й оцінити роль капіталоутворення в забезпеченні стабільного економічного розвитку, збереженні конкурентних переваг і раціоналізації бізнес-процесів. Таким чином, процес капіталоутворення стає не лише ключовим елементом національних і міжнародних економік, а й важливим інструментом адаптації суб'єктів господарювання до нових економічних реалій, що відповідають вимогам сучасного ринку та тих змін, що відбуваються в економічному просторі.

У сучасній науковій літературі феномен капіталоутворення аналізується в межах різних підходів, які умовно можна згрупувати за кількома концептуальними напрямками. Перший — це класико-неокласичний підхід, у якому капітал розглядається як фактор виробництва та джерело інвестування в реальний сектор. Цей напрям представлений працями А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, а в сучасній економічній науці — Р. Солоу, Г. Манк'ю, Д. Ромера, Н. Грегорі Менк'ю, О. Бланшара. Другий напрям сформовано в межах ендогенних теорій економічного зростання, де акцент робиться на ролі технологій, людського капіталу та інновацій у процесах капіталоутворення. В цьому напрямку фундаментальними є праці П. Ромера, Р. Лукаса, Д. Гейла, Х. Узінгу, які заклали основи аналітики зв'язку між інвестиційною активністю, знаннями та сталим розвитком. Третій напрямок можна характеризувати як інституціональний і соціо-економічний підхід, у межах якого капітал трактується як багатовимірний феномен, що включає соціальний, символічний, культурний і репутаційний виміри. Цей підхід активно розвивався у працях П. Бурд'є, Дж. Коулмана, Г. Беккера, М. Граневіттера, М. Кастельса, а також у контексті теорії соціального капіталу, де вагомими є наукові праці Р. Патнема, Л. Гоббса, Ф. Фукуями. Четвертий напрям досліджень пов'язаний з постіндустріальною і цифровою трансформацією капіталу, в межах якого особливу увагу приділяється нематеріальним видам активів (інтелектуальним, цифровим, брендовим, репутаційним тощо), механізмам капіталоутворення в умовах мережевої економіки та платформізації. У цьому аспекті варто відзначити

результати наукових досліджень Й. Шумпетера, А. Тоффлера, К. Келлі, Е. Брінгольфссона, Д. Тепскотта, М. Портера, К. Моорса і Р. Капеллі. Окремо слід виділити наукові праці вчених, які досліджували механізми капіталоутворення в бізнес-організаціях. Це А. Дамодаран, Р. Каплан, Д. Нортон, Г. Стюарт, які розглядали капітал як результат інтелектуальних і стратегічних рішень. У вітчизняному науковому просторі важливий внесок у теорію капіталу та капіталоутворення зробили О. Амоша, І. Брюховецький та Н. Брюховецька, В. Буханець, В. Гейць, С. Ілляшенко, О. Лісніченко, М. Кизим, О. Мендрул, О. Мельник, В. Нусінов, К. Рябікіна, Л. Фролова, Н. Шевчук та інші. В цілому дослідницька перспектива сучасної науки свідчить про поступовий перехід від вузької вартісної логіки капіталоутворення до його цілісного осмислення як процесуально-інституціонального та ціннісного феномену, що інтегрує економічні, соціальні та культурні виміри в умовах глобальної трансформації.

Постановка завдання. У дослідженні капіталоутворення актуальним постає питання визначення його базової сутності та концептуального змісту, що зумовлено численними інтерпретаціями цього поняття у різних галузях економічної науки. Наявна термінологічна багатозначність, а також відмінності між макроекономічним і мікроекономічним рівнями його трактування ускладнюють формування універсального теоретичного підходу до його вивчення.

В умовах цифрової трансформації, інтелектуалізації бізнесу та ціннісної переорієнтації економіки виникає необхідність у глибшому онтологічному осмисленні капіталоутворення як процесу, що поєднує матеріальні, соціальні та інституційні компоненти. Зважаючи на це, мета даного наукового дослідження полягає у виділенні іманентних характеристик капіталоутворення, які відображають його сутнісну природу, забезпечують аналітичну цілісність теоретичних підходів і формують підґрунтя для подальших міждисциплінарних досліджень.

Результати. Термін «капіталоутворення» є похідним від поєднання двох основних компонентів: «капітал» та «утворення». Капітал походить від латинського слова *capitalis*, що означає «основний», «головний» і використовується для позначення майна або ресурсів, які приносять прибуток. Утворення походить від латинського *formation*, що означає процес створення або формування чогось. У поєднанні ці два елементи створюють термін, що позначає процес формування або накопичення капіталу в економічному середовищі.

Словниковий аналіз змісту поняття «капіталоутворення» дозволяє дійти висновку про наявність певного консенсусу в інтерпретаціях. Згідно з Wikipedia, капіталоутворення має кілька інтерпретацій: статистичне (чисте зростання фізичного капіталу), політекономічне (синонім накопичення капіталу) та фінансове (методи збільшення або мобілізації капіталу) [1]. Також у статті [1] зазначається, що у національних рахунках валове капіталоутворення включає валове фіксоване капіталоутворення, чисті зміни в запасах і чисте придбання цінностей. У Wikipedia також наголошується на тому, що капіталоутворення може використовуватися як синонім накопичення капіталу в сенсі реінвестування прибутків в

основні засоби та те, що в сучасній макроекономічній теорії часто використовується термін «капіталоутворення» замість «накопичення» [2]. У статистичному словнику представлено близьке за змістом поняття — валове капіталоутворення, яке тлумачиться як «валові вкладення в основні засоби та збільшення запасів матеріальних оборотних коштів» [3, с. 174].

В англomовних словниках представлені аналогічні визначення. Так, Dictionary.com характеризує «capitalformation» як «формування капіталу» [4]. Досить поширеним є визначення, що представлено ресурсом Investopedia, коли капіталоутворення визначається як «чисте накопичення основних виробничих фондів протягом звітного періоду» [5]. Схоже трактування містить Investmentdictionary, де капіталоутворення характеризується як чисте накопичення капіталу за звітний період [6]. Онлайн-ресурси також акцентують увагу на накопиченні капітальних активів. Зокрема, Tax2Win інтерпретує капіталоутворення як «накопичення реальних матеріальних активів, необхідних для виробництва благ» [7]. Economicshelp.org та WallStreetMojo визначають капіталоутворення як «процес придбання додаткового запасу капіталу, що використовується у виробничому процесі, включаючи інвестиції у фізичний капітал, портфельні інвестиції та активи, такі як житло» [8, 9].

Національне бюро економічних досліджень (NBER) визначає капіталоутворення як чисте збільшення матеріальних благ у країні [10]. Світовий банк визначає валове капіталоутворення як витрати на збільшення основних засобів економіки плюс чисті зміни в рівні запасів та чисте придбання цінностей [11]. Центральне статистичне управління Ірландії пояснює капіталоутворення як таке, що включає валове фіксоване капіталоутворення, зміни в запасах і придбання цінностей [12].

Якщо узагальнити характеристики капіталоутворення в інформаційних джерелах не наукового характеру, то слід зазначити, що, по-перше, більшість з них сходяться на тому, що капіталоутворення пов'язане зі збільшенням запасу капітальних активів. По-друге, цей процес тісно пов'язаний з інвестиціями у виробничі ресурси. По-третє, робиться акцент на розмежуванні валового та чистого капіталоутворення.

Наукові дослідження, в яких розкривається сутність капіталоутворення з певним рівнем умовності, можна розподілити на ті, в яких дане явище розглядається на макrorівні, та ті, де проблематика капіталоутворення представлена для бізнес-організацій. Узагальнення ключових наукових положень, в яких розкривається змістова природа капіталоутворення в макроекономічному аспекті дозволяє сформулювати такі основні тези.

Феномен капіталоутворення являє собою системний процес формування та акумуляції активів, що описується в категоріях економічної цінності та спрямований на розширення наявного ресурсного потенціалу економічних суб'єктів. Сучасні науковці є одностайними у тому, що сутнісна характеристика капіталоутворення корелює з процесами нагромадження матеріально-технічної бази економічної системи через механізми фінансування соціально-економічної інфраструктури. Емпіричні дані свідчать про можливість нарощування фізичного

капіталу як через канали приватного валового інвестування, так і через державні програми капіталовкладень.

У ході здійснення компаративного аналізу теорій економічного зростання (від класичних до сучасних ендегенних моделей) було зроблено висновок, що основним фокусом уваги науковців є капіталоутворювальні процеси через інвестиційні потоки у сферу матеріального виробництва, розвиток людських ресурсів та технологічні інновації. Результати досліджень ендегенних теорій зростання, зокрема АК-моделі (AK endogenous growth model), вказують на те, що інтенсифікація капіталоутворювальних процесів (через збільшення реального інвестування корпоративного сектору та індивідуальні вкладення в людський капітал) розглядається крізь призму здатності генерувати сталі траєкторії економічного зростання [13].

Результати аналізу сучасних емпіричних досліджень дозволяють дійти висновку, що капіталоутворення варто розглядати не лише як наслідок капітальних інвестицій у виробничі потужності з подальшим зростанням вироблених благ, але й складним процесом, який формує можливості для створення робочих місць, стимулює технологічний розвиток, забезпечує реалізацію ефекту масштабу, поглиблює спеціалізацію виробництва, створює інструментарій для розвитку людського потенціалу, розширює ринкові можливості та нівелює ринкові дисфункції [14 — 16]. Також капіталоутворення характеризується як процес активізації підприємницьких ініціатив з метою консолідації дисперсних економічних ресурсів, що передбачає виявлення латентних можливостей економічної системи та формування компетенцій ефективного ресурсокористування. По суті, контекстом, який визначає специфіку та фокус досліджень капіталоутворення в макроекономічному аспекті є *розвиток економічної системи*.

Характеризуючи структуру капіталоутворювального процесу в макроекономічному контексті науковці виділяють три взаємозалежні стадії: стимулювання нарощування реальних заощаджень в економічній системі, мобілізація заощаджувальних ресурсів через інституційну мережу фінансово-кредитних установ і трансформація заощаджень в інвестиційні потоки.

Якщо узагальнити представлену інформацію та сформувані цілісне уявлення про змістову природу капіталоутворення в макроекономічному аспекті, то можна зазначити, що досліджуваний феномен представляє собою постійно еволюціонуючий процес нарощування запасів капітальних активів. Основою цього процесу виступає складний механізм трансформації заощаджень у продуктивні інвестиції. Це свого роду «місток», що з'єднує поточне споживання з майбутніми виробничими можливостями. Особливий дослідницький інтерес представляє собою питання щодо дуалістичної природи капіталоутворення, яка охоплює як традиційні матеріальні форми капіталу (виробниче обладнання, інфраструктурні об'єкти тощо), так і нематеріальні форми (накопичені знання, технології, компетенції тощо).

Якщо характеризувати змістову природу капіталоутворення в бізнес-організації, то фокус досліджень зарубіжних науковців знаходиться в площині органічно пов'язаних процесів формування, накопичення, відтворення та використання капіталу. Тобто, мова йде про управління капіталом, а капіталоутворення визначається як «сукупність процесів руху капіталу, в яких відбувається зміна предметних форм та результатів» [17].

Контекст дослідження питань капіталоутворення на рівні бізнес-організації (підприємства, компанії, бізнес-структури, ін.) пов'язаний з процесами утворенням фіктивного капіталу та перетворення доходів на капітал (фінансовий менеджмент), формування та забезпечення зростання вартості та/або цінності підприємства (управління підприємством, стратегічний менеджмент), перетворення ресурсів на економічні результати (економіка підприємства).

Специфіка наукових досліджень капіталоутворення на підприємстві протягом останніх 15 років виходить за межі традиційної вартісної логіки, що описується в категоріях корисності та витрат і є все більш сфокусованою на інтелектуалізації усіх аспектів досліджуваного явища [18 — 20]. Це зумовлює розвиток і розширює змістовий простір дослідження, який в традиційному напрямку базувався на теоріях капіталу, вартості та зростання, а в сучасній інтерпретації доповнюється теорією стратегії та розвитку підприємства, економічної цінності, інновацій. Це зміщує фокус уваги з базових елементів ланцюжка капіталоутворення (ресурси — капітал — вартість), які визначалися інвестиційною природою капіталоутворення, на складніший стратегічний контекст, в якому тенденції інтелектуалізації та соціалізації економіки детермінують процеси та результати капіталоутворення на основі знань і цінностей.

Таким чином, капіталоутворення в бізнес-організації можна характеризувати як складний багаторівневий і багатоаспектний процес, що відбувається за сучасних постіндустріальних умов діяльності і визначається системою потреб, економічних інтересів, індивідуальних, організаційних та суспільних цінностей. Економічні інтереси та цінності виступають як певна міра співставлення мотивів і джерело осмислення реальності, що визначають елементну, процесну та результатну логіку капіталоутворення в бізнес-організації.

На основі проведеного семантично-дискурсивного аналізу сутності капіталоутворення виникає необхідність поєднання отриманих результатів з метою ідентифікації іманентних характеристик, що визначають змістову природу досліджуваного феномену. Методологічно це передбачає виокремлення тих атрибутивних властивостей капіталоутворення, які визначають онтологічну основу процесів; проявляються інваріантно щодо специфічних умов та форм реалізації, визначають якісну специфіку капіталоутворення порівняно з іншими економічними процесами; забезпечують концептуальну цілісність теоретичного розуміння досліджуваного феномену.

Онтологічну основу капіталоутворення можна характеризувати як таку, що репрезентує внутрішню, універсальну структуру економічного процесу, в якому потенціал суб'єкта економічної діяльності набуває здатності генерувати додану

вартість на основі динамічного перетворення, акумуляції та ринкової реалізації ресурсів. Цей процес є не лише функціонально-інвестиційним, а, перш за все, ціннісно-орієнтованим, оскільки здійснюється в координатах соціально значущих результатів, очікувань, критеріїв ефективності та ринкової легітимності.

У такій інтерпретації капіталоутворення постає як формотворча логіка економіки, що визначає її інституціональний, вартісний і трансформаційний виміри та характеризується такими невід’ємні ознаками, як:

трансформаційність. Капіталоутворення не є механістичним нагромадженням ресурсів, а є процесом їх якісного перетворення. Трансформаційна природа процесу капіталоутворення полягає в здатності економічного суб’єкта змінювати функціональне призначення ресурсів переводячи їх зі стану потенційної вартості та/або цінності у капітал, особливістю якого є здатність до прирощення. Цей аспект охоплює як матеріальні (фізичні) трансформації, так і нематеріальні (інтелектуальні, організаційні, соціальні), тим самим підкреслюючи креативну та динамічну сутність капіталоутворення;

акумулятивність. Дана властивість капіталоутворення характеризує здатність до концентрації, накопичення та інтеграції ресурсів у функціональні капітальні структури. Йдеться не лише про кількісне накопичення активів, а про їх якісне структурування у такі конфігурації, які забезпечують економічну самовідтворюваність і стійкість економічної системи. Акумулятивність також має інституціональний вимір, що проявляється у формуванні механізмів управління, контролю та стратегічного спрямування нагромадженого потенціалу;

темпоральність. Процес капіталоутворення розгортається в часі, що означає орієнтацію на майбутню результативність. Це передбачає відкладене споживання, економічне планування та розрахунок на довгостроковий ефект. Темпоральний вимір є не лише технічною характеристикою, а й ґносеологічною, так як визначає, якою мірою суб’єкт здатний інтегрувати майбутнє в поточну економічну поведінку;

мультиформність. Капіталоутворення може проявлятися в багатьох формах: фінансових, матеріальних, соціальних, інтелектуальних, цифрових. Його сутність не обмежується грошовими чи фізичними активами, що свідчить про високу адаптивність цього процесу до умов сучасної економіки. Методологічною основою мультиформності виступає еманация капіталу, яка інтерпретується як процес вивільнення з ядра капіталу його похідних форм, що зберігають зв’язок із первинною сутністю (наприклад, інвестованим ресурсом); набувають самостійного функціонального значення (соціальний вплив, мережевий ефект тощо); адаптуються до нових середовищ реалізації вартості (цифрові екосистеми, платформи, штучний інтелект). Таким чином, через еманацийні процеси капітал перетворюється на нові конфігурації, зберігаючи свою сутність, але змінюючи форму. Це робить капіталоутворення не лише адаптивним, а й саморозвиваючимся феноменом, здатним до оновлення відповідно до сутності економічного та технологічного розвитку;

продуктивна спрямованість. Іманентною властивістю капіталоутворення є орієнтація на зростання продуктивного потенціалу, тобто на створення джерел доходу, доданої вартості або суспільно значущих результатів. Без цього виміру ресурси, навіть накопичені й трансформовані, не можуть бути ідентифіковані як капітал. Ця спрямованість надає економічній доцільності та суспільної прийнятності процесу капіталоутворення для суб'єктів ринку, інвесторів, держави та суспільства;

ризикова невизначеність. Процес формування капіталу завжди супроводжується ступенем ризику, пов'язаного з імовірнісним характером майбутніх доходів, мінливістю ринкових умов, інноваційною невизначеністю та часовими лагами. Тобто ризик не є зовнішньою загрозою, а структурним елементом капіталоутворення. Саме вміння працювати з ризиком визначає ефективність суб'єкта у реалізації стратегій накопичення й трансформації активів;

ціннісна орієнтація. Капітал не є нейтральним ресурсом. Його формування завжди пов'язане з певною системою цінностей: економічних, етичних, соціальних. Процес капіталоутворення включає не лише техніко-економічну, а й культурну складову, в якій відображається, чому і навіщо відбувається концентрація вартості, яка її роль у суспільстві, і яка значущість цих дій у моральному та соціальному вимірі;

інституціональна вкоріненість. Жодна з форм реалізації капіталоутворення не може існувати поза межами інституціонального середовища. Це означає, що власність, контракт, регулювання, довіра, податкова політика — усі ці елементи є необхідною рамкою для здійснення ефективного, формалізованого та стійкого капіталоутворення. Відтак інститути не лише обмежують, а й визначають саму можливість (формулюють основу) існування капіталу як економічного явища.

Визначені властивості капіталоутворення не лише описують його функціональність, а й визначають його як сутнісну матрицю економічного розвитку, що поєднує індивідуальні цілі суб'єкта з інституціональною логікою ринку та суспільним запитом на економічну продуктивність. Вони забезпечують цілісне онтологічне бачення капіталу не як статичного об'єкта володіння, а як процесу ціннісної самоактуалізації економічних ресурсів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження здійснено онтологічне осмислення процесу капіталоутворення як феномена, що характеризується власною іманентною структурою, внутрішніми властивостями та закономірностями, незалежними від форм його зовнішньої реалізації. Визначення системної типологізації таких характеристик, як трансформаційності, акумулятивності, темпоральності, мультиформності, продуктивної спрямованості, ризиковості, ціннісної орієнтації та інституціональної вкоріненості дозволяє розглядати капіталоутворення не лише як інструмент економічної дії, а як цілісний механізм відтворення вартості у суспільстві. На основі онтологічного підходу доведено, що капіталоутворення є процесом, у якому еманация первинного капіталу виявляється у багатобачних похідних активах, що адаптуються до змін економіко-

соціального та технологічного середовища. Таким чином, дослідження поглиблює уявлення про природу капіталу, розширюючи теоретико-методологічні рамки для його вивчення у міждисциплінарному контексті.

Разом з тим, сформована концептуальна рамка відкриває нові перспективи для подальших наукових досліджень. Насамперед мова йде про необхідність розробки емпіричних моделей верифікації іманентних характеристик з урахуванням контексту, в якому діють підприємства, галузі чи економіки. Особливо актуальними постають дослідження, пов'язані з інституціоналізацією капіталу в умовах цифровізації, з виявленням новітніх форм його мультиформної реалізації у вигляді цифрових, брендових, репутаційних та інших видах інтелектуальних активів. Не менш важливим напрямом подальших досліджень є оцінювання взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями економічних суб'єктів та структурою капіталоутворення, що дозволить інтегрувати етичний, соціальний та економічний виміри у капітальні напрямки стратегій економічних суб'єктів. Окремого аналізу вимагає питання ризиковості як онтологічної властивості капіталу, зокрема в аспекті моделей управління невизначеністю у процесах його формування. Загалом результати дослідження формують підґрунтя для побудови нового наукового концепту осмислення капіталу, як динамічної, цінніснозмістової, історично змінної структури, що еволюціонує разом із розвитком суспільства.

Література

1. Capital formation. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Capital_formation (дата звернення: 01.03.2025).
2. Capital accumulation. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Capital_accumulation (дата звернення: 01.03.2025).
3. Статистичний словник / ред. О. Г. Осауленко, О. О. Васенсько, М. В. Пугачова та ін. Київ: НТК статистичних досліджень, 2012. 498 с.
4. Dictionary.com: Merriam-Webster, Inc. Електронний словник англійської. URL: <https://www.dictionary.com/browse/capital-formation> (дата звернення: 01.03.2025).
5. Capital Formation – Definition, Example, and Why It's Important. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/capital-formation.asp> (дата звернення: 01.03.2025).
6. Capital Formation. Investment Dictionary. URL: https://investment_terms.en-academic.com/3542/Capital_Formation (дата звернення: 01.03.2025).
7. Capital Formation – Definition & Advantages. Tax2Win. URL: <https://tax2win.in/tax-glossary/capital-formation> (дата звернення: 01.03.2025).
8. Capital Formation – Definition, Components, Examples, Process. WallStreetMojo. URL: <https://www.wallstreetmojo.com/capital-formation> (дата звернення: 01.03.2025).
9. Capital Accumulation – definition. Economics Help. URL: <https://www.economicshelp.org/blog/glossary/capital-accumulation/> (дата звернення: 01.03.2025).
10. Capital Formation, Saving, and Financing: Definitions and Relations. National Bureau of Economic Research. URL: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c1444/c1444.pdf> (дата звернення: 01.03.2025).
11. Gross capital formation (% of GDP) – Glossary. DataBank - World Bank. URL: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/world-development->

indicators/series/NE.GDI.TOTL.ZS (дата звернення: 01.03.2025).

12. Capital Formation and Fixed Assets. CSO. Central Statistics Office. URL: <https://www.cso.ie/en/interactivezone/statisticsexplained/nationalaccountsexplained/capitalformationandfixedassets/> (дата звернення: 01.03.2025).

13. Taraki S. A., Arslan M. M. Capital Formation and Economic Development. *International Journal of Science and Research*. 2019. Vol. 8, No. 1. Pp. 772–780.

14. Solow R. M. A Contribution to the Theory of Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*. 1956. Vol. 70, No. 1. Pp. 65–94.

15. Romer P. M. Increasing Returns and Long-Run Growth. *Journal of Political Economy*. 1986. Vol. 94, No. 5. Pp. 1002–1037.

16. Malinvaud E. Capital Accumulation and the Efficient Allocation of Resources. *Econometrica*. 1953. Vol. 21, No. 2. Pp. 233–268.

17. Мельник О. В. Капіталізація підприємств: теорія та практика: монографія. Кам'янець-Подільський: Видавець Панькова А. С., 2020. 428 с.

18. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємств: монографія. Київ: КНЕУ, 2002. 272 с.

19. Рябікіна К. Г. Ефективність управління капіталом підприємств: монографія. Кривий Ріг: Видавництво «Діонат» (ФОП Чернявський Д. О.), 2019. 200 с.

20. Шевчук Н. В., Терентьєва О. В., Клименко С. М., Гмиря В. П. Інвестиційні аспекти капіталізації за сучасних умов діяльності підприємств. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2021. № 4 (39). С.533–540. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241440>

References

1. Wikipedia. "Capital Formation." https://en.wikipedia.org/wiki/Capital_formation.
2. Wikipedia. "Capital Accumulation." https://en.wikipedia.org/wiki/Capital_accumulation.
3. Osaulenko, O.H., ed., O.O. Vasensko, M.V. Puhachova, et al. *Statystychnyi slovnyk* [Statistical Dictionary]. Kyiv: NTK statystychnykh doslidzhen, 2012. [in Ukrainian]
4. Dictionary.com. "Capital Formation." <https://www.dictionary.com/browse/capital-formation> (accessed March 1, 2025).
5. Investopedia. "Capital Formation – Definition, Example, and Why It's Important." <https://www.investopedia.com/terms/c/capital-formation.asp> (accessed March 1, 2025).
6. Investment Dictionary. "Capital Formation." https://investment_terms.en-academic.com/3542/Capital_Formation (accessed March 1, 2025).
7. Tax2Win. "Capital Formation – Definition & Advantages." <https://tax2win.in/tax-glossary/capital-formation> (accessed March 1, 2025).
8. WallStreetMojo. "Capital Formation – Definition, Components, Examples, Process." <https://www.wallstreetmojo.com/capital-formation> (accessed March 1, 2025).
9. Economics Help. "Capital Accumulation – Definition." <https://www.economicshelp.org/blog/glossary/capital-accumulation/> (accessed March 1, 2025).
10. National Bureau of Economic Research. "Capital Formation, Saving, and Financing: Definitions and Relations." <https://www.nber.org/system/files/chapters/c1444/c1444.pdf> (accessed March 1, 2025).

11. World Bank. "Gross Capital Formation (% of GDP) – Glossary." DataBank. <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/world-development-indicators/series/NE.GDI.TOTL.ZS> (accessed March 1, 2025).
12. Central Statistics Office (CSO). "Capital Formation and Fixed Assets." <https://www.cso.ie/en/interactivezone/statisticsexplained/nationalaccountsexplained/capitalformationandfixedassets/> (accessed March 1, 2025).
13. Taraki, S. A., and M. M. Arslan. 2019. "Capital Formation and Economic Development." *International Journal of Science and Research* 8 (1): 772–780.
14. Solow, R. M. 1956. "A Contribution to the Theory of Economic Growth." *The Quarterly Journal of Economics* 70 (1): 65–94.
15. Romer, P. M. 1986. "Increasing Returns and Long-Run Growth." *Journal of Political Economy* 94 (5): 1002–1037.
16. Malinvaud, E. 1953. "Capital Accumulation and the Efficient Allocation of Resources." *Econometrica* 21 (2): 233–268.
17. Melnyk, O. V. 2020. *Kapitalizatsiia pidpryiemstv: teoriia ta praktyka* [Capitalization of Enterprises: Theory and Practice]. Kamianets-Podilskyi: Vydavets Pankova A. S. [in Ukrainian]
18. Melnyk Mendrul, O. H. 2002. *Upravlinnia vartistiu pidpryiemstv* [Enterprise Value Management]. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian]
19. Riabykina, K. H. 2019. *Efektivnist upravlinnia kapitalom pidpryiemstv* [Efficiency of Capital Management in Enterprises]. Kryvyi Rih: Vydavnytstvo "Dionat" (FOP Cherniavskiy D. O.). [in Ukrainian]
20. Shevchuk, N. V., O. V. Terentieva, S. M. Klymenko, and V. P. Hmyria. 2021. "Investytsiini aspekty kapitalizatsii za suchasnykh umov diialnosti pidpryiemstv." ["Investment Aspects of Capitalization under Current Business Conditions"]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky* 4 (39): 533–540. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241440> [in Ukrainian]

ONTOLOGICAL PRINCIPLES OF CAPITAL FORMATION

Vyacheslav Korolenko

PhD student, Department of Economics,
Organization and Business management
Kryvyi Rih National University, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0754-8777>

Abstract. The article is devoted to the ontological analysis of the phenomenon of capital formation in the context of the post-industrial transformation of the economy and the growing role of capital in intangible forms. The relevance of the study is determined by the need to rethink the theoretical foundations of capital as a fundamental category of economic science, as well as by the necessity to develop a new conceptual framework capable of explaining qualitative changes in the forms, sources, and mechanisms of capital formation in the modern socio-economic environment.

The article conceptualizes capital formation as a complex, multidimensional phenomenon that cannot be reduced to purely financial investment, encompassing social, intellectual, cultural, digital, and institutional components. The study reveals meaningful differences in the understanding of capital formation at the

macroeconomic level and at the level of business organizations. The macroeconomic aspect of capital formation is viewed as a continuously evolving process of capital stock accumulation, based on a complex mechanism of transforming savings into productive investment.

At the level of business organizations, capital formation is characterized as a multilayered and multifaceted process that unfolds under post-industrial conditions and is shaped by a system of needs, economic interests, and individual, organizational, and societal values. Methodologically, the paper substantiates the need for an ontological approach, which allows the identification of immanent characteristics of capital formation — those that are internally inherent and consistently present regardless of the specific form of realization.

The study identifies eight such immanent characteristics: transformational nature, temporal dynamism, accumulateness, multiformity, productive orientation, risk component, value orientation, and institutional embeddedness. Special attention is given to the phenomenon of capital emanation, understood as a mechanism for generating new forms of capital — digital, brand-related, reputational, and social. In this context, capital is conceptualized as a self-developing phenomenon capable of adapting to environmental changes without losing its essence. The findings provide a conceptual foundation for further interdisciplinary research on the nature of capital and for developing strategies of effective capital formation in the digital economy.

Keywords: capital; capital formation; value; economic resources; development; growth; intellectualization; economic productivity.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2025